

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2001/343

Karar Sayısı : 2002/41

Karar Günü : 27.3.2002

Resmi Gazete tarih/sayı:13.11.2002/24935

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Bayramiç Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 2.9.1971 günlü, 1479 sayılı "Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu"nın 63. maddesinin 3396 sayılı Yasa'yla değişik ikinci fıkrasında yer alan "...araç sahiplerine..." ibaresinin Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Trafik kazası sonucu yaralanan Bağ-Kur sigortalısı için Kurum tarafından yapılan sağlık yardımı nedeniyle 1479 sayılı Yasa'nın 63. maddesi uyarınca açılan rücuhan alacak davasında anılan maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...araç sahiplerine..." ibaresini Anayasa'ya aykırı bulan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2.9.1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun itiraz konusu "Araç sahiplerine" ibaresini de içeren 63. maddesi şöyledir:

"Madde 63- Üçüncü bir kimsenin suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir halin doğmasında, Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine gerekli bütün yardımları yapar.

Ancak, Kurum, yapılan bu yardımların ilk peşin değeri için üçüncü kişilere, istihdam edenlere, araç sahiplerine ve diğer sorumlulara rücu eder. Bu kimselerin hak sahiplerine yaptıkları ödemeler dolayısıyla Kurumun zarara uğraması halinde, hak sahiplerine rücu hakkı saklıdır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

3- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

C- İlgili Anayasa Kuralı

Anayasa'nın ilgili görülen 36. maddesi şöyledir:

"MADDE 36.- Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Mustafa BUMİN, Haşım KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK, Rüştü SÖNMEZ, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU ve Ahmet AKYALÇIN'ın katılmalarıyla 12.6.2001 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme başvuru kararında, iki ayrı özel yasa olan 2918 sayılı Karayolları Trafik Yasası'nın 3. maddesinin son cümlesi ile 1479 sayılı Yasa'nın 63. maddesi içeriğinin birbiriyle çeliştiğini, Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerinde yer alan Cumhuriyetin nitelikleri ile Devletin temel amaç ve görevleri arasında belirtilen sosyal hukuk devleti ile Kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, itiraz konusu kuralda bulunan "araç sahiplerine" ibaresinin davacı idare lehine eşitsizliğe yol açtığını, oysa Anayasa'da sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri çerçevesinde ayırım gözetilmeksizin herkesin eşit olduğu ve hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağının vurgulandığını ileri sürmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı hususunda

ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmaya mecbur değildir. Anayasa Mahkemesi taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir. Bu nedenle, itiraz konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir" denilmektedir. Madde de belirtilen "hukuk devleti", insan haklarına saygılı, bu hakları koruyan, toplum yaşamında adalete ve eşitliğe uygun bir hukuk düzeni kurmak ve bunu sürdürmekle kendini yükümlü sayan, bütün davranışlarında Anayasa'ya ve hukuk kurallarına uyan, işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir.

Anayasa'nın 5. maddesinde ise kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinde de, herkesin meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı kimliğiyle sav ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Sav ve savunma hakkı birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrılması olanaksız niteliğiyle hak arama özgürlüğünün temelini oluşturur. Önemi nedeniyle hak arama özgürlüğü, yalnız toplumsal barışı güçlendiren dayanaklardan biri değil aynı zamanda bireyin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme, haksızlığı önleme uğraşının da aracıdır. Bu hakkın kullanılması, yerine getirilmesi olabildiğince kolaylaştırılmalı, olumlu ya da olumsuz sonuç almayı geciktiren, güçleştiren engeller kaldırılmalıdır.

1479 sayılı Yasa'nın 63. maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesine göre, kurumun sigortalıya veya hak sahiplerine yaptığı Yasa'da sayılan yardımların tutarı için, üçüncü kişilere, istihdam edenlere, araç sahiplerine ve diğer sorumlulara rücu etme hakkı vardır.

Kurumun rücu hakkı ve sınırı 1479 sayılı Yasa'nın "Üçüncü kişinin sorumluluğu" başlıklı 63. maddesinde düzenlenerek, rücu edilecek kişilerin sorumlulukları, üçüncü kişinin suç sayılan hareketi ile Yasa'da belirtilen yardımların yapılmasını gerektiren bir halin doğması ve sigortalı, ya da hak sahiplerine yardım yapılması koşuluna bağlanmıştır.

Üçüncü kişilerin, istihdam edenlerin, araç sahiplerinin ve diğer kişilerin sorumluluklarının belirtildiği itiraz konusu düzenleme ile araç sahiplerinin adlarına kayıtlı araçların başkalarının kullanılmaları ve BAĞ-KUR sigortalısına zarar vermeleri halinde araç sahiplerinin kusurlu bir hareketi bulunmasa bile sigortalıya veya hak sahiplerine yapılan ödemelerden rücu sorumlu tutulmaları öngörülmektedir. Böylece, kişinin kusurlu olmadığını kanıtlayıp sorumluluktan kurtulmasına olanak tanınmamıştır. Bu durumun Anayasa'nın 36. maddesinde öngörülen kişinin hak arama özgürlüğünü sınırlandırdığı açıktır.

Öte yandan, kişilerin üzerlerine kayıtlı aracı tasarruf edip etmedikleri araştırılmaksızın sadece kayıt işleminin objektif sorumluluğa esas alınması adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu sürdürmekle yükümlü olan hukuk devleti anlayışı ile de bağdaşmaz.

Açıklanan nedenlerle, kural Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

İtiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden, 10. maddesi yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI- SONUÇ

2.9.1971 günlü, 1479 sayılı "Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu"nun 63. maddesinin 3396 sayılı Yasa ile değiştirilen ikinci fıkrasında yer alan "... araç sahiplerine ..." ibaresinin, Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 27.3.2002 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Samia AKBULUT
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Sacit ADALI	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Rüştü SÖNMEZ	Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU
Üye		Üye
Ahmet AKYALÇIN		Enis TUNGA